

Prof. dr hab. Elżbieta Jabłońska
Emerytowany pracownik Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu
Wydział Sztuk Pięknych
Katedra Konserwacji - Restauracji Papieru i Skóry

**Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Anny Konopko
p.t. „Cztery reliefowe malowidła w stylu chińskim z Muzeum Pałacu Króla Jana III w
Wilanowie – interdyscyplinarne badania oraz konserwacja dzieł z pogranicza sztuk i
kultur” wykonanej pod opieką promotora prof. dr hab. Marzenny Ciechańskiej i
promotora pomocniczego dr Moniki Stachurskiej, sporządzona w związku z przewodem
doktorskim na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki
Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie**

Pani mgr Anna Konopko jest absolwentką Wydziału Konserwacji Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Ukończyła dwie specjalności. W 2017 r. w zakresie konserwacji i restauracji malarstwa i rzeźby polichromowanej, a w 2018 r. konserwację i restaurację tkanin zabytkowych. Już w trakcie studiów związała się z uczelnią. Od 2017 r. rozpoczęła pracę na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie w Katedrze Konserwacji Restauracji Tkanin Zabytkowych, gdzie rok później po otrzymaniu podwójnego tytułu magistra, zatrudniona została na stanowisku asystenta. Należy tu wspomnieć o nagrodzie w Konkursie Generalnego Konserwatora Zabytków i Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków, którą Pani mgr Anna Konopko otrzymała za pracę magisterską w 2018 r. A także o jej udziale w wystawie Coming Out (2018 r.) – prezentującej najlepsze prace dyplomowe studentów wszystkich wydziałów Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Wybór tematu dysertacji doktorskiej, którą otworzyła w 2019 r. wiąże się z zainteresowaniami doktorantki. Pani mgr Anna Konopko w toku edukacji niemal zawsze wybierała do opracowania tematy interdyscyplinarne. Dzieła wykonane technikami mieszanymi stawiają przed konserwatorem wielkie wyzwania. Ukończenie dwóch specjalizacji daje możliwość podejmowania takich projektów. Reliefowe malowidła w stylu chińskim z Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie są tego świetnym przykładem.

Praca doktorska składa się z dwóch tomów. Bogato ilustrowany zasadniczy tom zawiera 371 stron drukowanego tekstu oraz 297 barwnych ilustracji. Rozpoczyna ją wstęp, stan badań

i szczegółowe cele prac badawczych i konserwatorsko-restauratorskich oraz terminologia dotycząca reliefowych malowideł. Treść rozprawy podzielono na trzy części, w ramach których wyszczególniono rozdziały i podrozdziały. Całość pracy podsumowuje zakończenie. Końcowe karty zawierają obszerną bibliografię (269 pozycji), literaturę i źródła (52 pozycje), spis ilustracji i tabel. Załącznikiem do rozprawy doktorskiej jest tom II zawiera on dokumentację prac badawczych dotyczących reliefowych malowideł z Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie (13 sprawozdań) oraz dokumentację prac konserwatorskich malowidła sygn. Wil.1911.

Cztery reliefowe malowidła sygn. Wil.1908-1911 w stylu chińskim z Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie poza jednym kontraktem z 1821 roku między Stanisławem Kostką Potockim a malarzem Wojciechem Kicińskim nie są wspomniane w materiałach źródłowych i dawnych inwentarzach. Nie były wcześniej poddane badaniom, a literatura dotycząca ich jest bardzo skromna. Jak pisze autorka na str.6 "Cele prac badawczych były liczne i różnorodne, nawet podstawowe informacje o malowidłach wymagały rozszerzenia, ustalenia lub potwierdzenia. Należała do nich ich historia (także w szerszym kontekście pokojów chińskich urządzonych przez Potockiego), pierwotny sposób wykonania i rozróżnienie warstwy oryginału od przekształceń oraz ustalenie chronologii ich wprowadzania. Oryginalność malowideł na tle innych przykładów XVIII-XIX-wiecznej chińskiej sztuki eksportowej sprawiła, że ich dalekowschodnia proveniencja oraz datowanie, które mogło być wcześniejsze niż XIX wiek, także wymagały weryfikacji". Doktorantka starała się odczytać treść przedstawień, ustalić „drogę” jaką przebyły, zanim trafiły do kolekcji Stanisława Kostki Potockiego. Istotną kwestią było umiejscowienie tych obiektów w historii europejskiej mody na *chinoiserie* i wymiany kulturowej między Zachodem a Dalekim Wschodem.

Część pierwsza pracy zatytułowana „Badania konserwatorskie i historia reliefowych malowideł Wil.1908-1911 z pałacu w Wilanowie” (rozdziały 5-6), rozpoczyna się krótką charakterystyką czterech malowideł, wraz opisem ich sposobu wykonania. Dzięki szeroko zakrojonym badaniom i analizie ich wyników można było ustalić elementy oryginalne, i późniejsze oraz chronologię przekształceń. Malowidła te po raz pierwszy poddano dokładnym badaniom. Przeanalizowano szczegółowo ich technologię i sposób wykonania Poddano badaniom mikrochemicznym i instrumentalnym (XRF, SEM-EDS i FTIR-ATR) ponad 100 próbek. Szczegółowe wyniki zawiera tom II pracy doktorskiej. W kolejnym 6 rozdziale badane malowidła i wybrane elementy wystroju ścian Gabinetu Chińskiego I przeanalizowano na tle historii Pokojów Chińskich Stanisława Kostki Potockiego.

Bardzo obszerna, licząca aż 165 stron, druga część pracy zatytułowana jest "Na pograniczu sztuk i kultur. Malowidła Wil.1908-1911 na tle chińskiej sztuki eksportowej XVIII i początku XIX wieku oraz jej kolekcjonerstwa w Europie". W siedmiu rozdziałach, Doktorantka przedstawiła malowidła na tle historii, systemu produkcji i handlu podobnych obiektów chińskiej sztuki eksportowej z tego okresu. Między innymi poddała analizie technologię i technikę wykonania chińskich malowideł i reliefowych paneli w relacji do badanych obiektów. Prześledziła możliwe okoliczności powstania tak oryginalnych przedmiotów oraz sposób ich zamawiania i transportu na Zachód lub ewentualną możliwość powstania malowideł w Europie w kontekście powstających naśladownictw dalekowschodnich importów. Omówiła także system dystrybucji chińskiej sztuki eksportowej w Europie. Prywatne kontakty Stanisława Kostki Potockiego, jego podróże i sposoby nabywania przez niego dzieł do kolekcji dalekowschodniej. Te szeroko prowadzone badania doprowadziły Doktorantkę do postawienia hipotezy, że malowidła stanowią mniej kosztowny odpowiednik drogocennych reliefowych paneli i powstały najprawdopodobniej w warsztacie malarskim w Kantonie w latach około 1780-1790. Stwierdziła także, że Stanisław Kostka Potocki mógł zakupić panele z Gabinetu I w trakcie podróży do Anglii w 1787 roku. Ewentualnie otrzymał je lub odkupił lokalnie i następnie dostosował do koncepcji wystroju pokojów chińskich. Poszukiwania analogicznych obiektów prowadzone od 2019 roku nie przyniosły rezultatów. Doktorantka znalazła obiekty do pewnego stopnia podobne, ale żadnego, który wykonano w taki sam sposób, w Chinach lub w Europie. Doktorantka zapewne prowadzi poszukiwania nadal i niewykluczone, że w przyszłości natrafi na obiekty wykonane tak, jak Wil.1908-1911.

Część trzecia pracy "Problematyka konserwatorska zespołu reliefowych malowideł z Gabinetu Chińskiego I i projekt konserwacji-restauracji malowidła Wil.1911" zawiera zagadnienia konserwatorsko-restauratorskie (rozdziały 14-17). Dopełnieniem tej części pracy jest dokumentację prac konserwatorskich malowidła sygn.Wil.1911 zawarta w załączniku do rozprawy doktorskiej, II tomie pracy. Reliefowe malowidła ze zbiorów Stanisława Kostki Potockiego nigdy nie był przedmiotem samodzielnego naukowego opracowania ani prac konserwatorsko-restauratorskich. Przeprowadzone badania historyczne, stylistyczne, ikonograficzne i technologiczno-techniczne przyczyniły się do rozpoznania obiektów, a informacje zebrane podczas prac konserwatorskich o sposobie ich wykonania, uzupełniły dane uzyskane podczas badań. Bardzo problematyczna i unikalna technika i technologia wykonania dzieła *Architektura z mostem* wymagała opracowania metodyki działań dla poszczególnych warstw i elementów i była poprzedzana wieloma próbami i konsultacjami. Pani mgr Anna Konopko opracowała indywidualne zabiegi oczyszczania poprzedzone konsolidacją, metody

usuwania deformacji, zabezpieczenia (rozdarć i ubytków) na istniejącym podłożu. Przeprowadziła dublaż zapewniający stabilizację struktury malowidła. Wykonała miejscowe, scalające retusze zgodne z ideą przywrócenie wartości estetycznej przy zachowaniu „prawdy o obiekcie”. Doktorantka stosowała często środki i metody nowatorskie, które wymieniane są w najnowszej literaturze konserwatorskiej ale nie są powszechnie stosowane w Polsce. Część tę zamyka krótkie zakończenie (rozdział 18), podsumowujące efekty prac i przedstawienie sposobu przygotowania obiektu do ekspozycji. Realizację przedstawionego dzieła konserwatorskiego oceniam bardzo wysoko. Dogłębna analiza zastosowanych materiałów i metod świadczy o dojrzałości konserwatorskiej Doktorantki, naukowym, a także twórczym podejściu do problemów.

W zakończeniu (rozdział 19) Doktorantka omówiła wyniki całego projektu badawczo-konserwatorskiego, jego znaczenie dla problematyki konserwacji oryginalnych obiektów takich jak malowidła z Gabinetu I na tle współczesnej teorii i metodyki konserwacji oraz dalsze perspektywy związane z zespołem wystroju ścian tego pomieszczenia.

Autorka w rozprawie doktorskiej wykazała się rozległą znajomością literatury przedmiotu. Zreferowana ona została obiektywnie i rzeczowo. Tekst pracy jest logicznie prowadzony i starannie opracowany.

Istnieje jednak rozbieżność spisu treści (tom I) z tekstem głównym. W spisie treści nie umieszczono podziału pracy doktorskiej na części. Brak wyróżnienia: część I. „Badania konserwatorskie i historia reliefowych malowideł Wil.1908-1911 z pałacu w Wilanowie” oraz część II „Na pograniczu sztuk i kultur Malowidła Wil.1908-1911 na tle chińskiej sztuki eksportowej XVIII i początku XIX wieku oraz jej kolekcjonerstwa w Europie”. W tomie II pracy istnieją nieścisłości w spisie załączników.

Pani mgr Anna Konopko zrealizowała pracę doktorską w ciągu czterech lat. Równolegle współprowadziła zajęcia dydaktyczne z Konserwacji i restauracji tkanin jedwabnych oraz prowadziła autorskie wykłady z przedmiotu Techniki tkackie i hafciarskie. W swoim dorobku ma wiele realizacji konserwatorskich głównie obiektów tekstylnych. Jest autorką (współautorką) pięciu publikacji. Występowała także na międzynarodowych i krajowych konferencjach z referatami i posterami. Między innymi Jej poster naukowy był prezentowany na międzynarodowej konferencji ENCoRE w Turynie w maju 2018 roku.

Większość wyznaczonych na początku projektu celów, udało się Doktorantce osiągnąć. Oprócz szeroko zakrojonych badań literaturowych, techniki i technologii wykonania, badań i obserwacji konserwatorskich, prowadziła także kwerendy muzealne oraz śledziła rynek aukcyjny. Stąd pracę doktorską cechuje wielostronność spojrzenia na poruszane zagadnienia,

które w sposób logiczny i konsekwentny Doktorantka rozwiązywała. W toku prac nie odnaleziono publikacji omawiającej analogiczną technikę wykonania ani podobnych obiektów. Myślę, że w przyszłości znajdzie Pani tego typu reliefowe malowidła w zbiorach europejskich lub może w Chinach.

Wniosek końcowy

Przedstawioną do recenzji pracę doktorską Pani mgr Anny Konopko p.t. „Cztery reliefowe malowidła w stylu chińskim z Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie – interdyscyplinarne badania oraz konserwacja dzieł z pogranicza sztuk i kultur” oceniam bardzo pozytywnie. Zrealizowane prace badawcze i konserwatorskie stanowią oryginalny i znaczący wkład w ochronę dziedzictwa kulturowego. Z pełnym przekonaniem stwierdzam, że praca ta spełnia wymagania stawiane dysertacji doktorskiej w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki. Wnoszę zatem o jej przyjęcie i wnioskuję o dopuszczenie Pani mgr Anny Konopko do publicznej obrony doktorskiej.

Czarne Błoto 04 09 2023 r.

